DOI https://doi.org/10.32405/2308-8885-2026-1(119)-44-48
УДК 373.2:028.1

Наталія Василівна Гавриш,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна, n.rodinaga@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-9254-558X

Ольга Миронівна Табака,

доктор філософії, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна, o.m.tabaka@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-5496-7098

ЕФЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто проблему формування читацької культури дітей дошкільного віку в сучасному інформаційному середовищі, актуальність якої загострюється конкуренцією друкованих, аудіовізуальних і цифрових медіа. Обґрунтовано культурологічні, художньо-естетичні та комунікативні підходи до формування читацької культури дитини. З'ясовано умови, що забезпечують становлення читацької мотивації: індивідуалізація добору літератури, інтеграція читання у творчу та ігрову діяльність, організація позитивного читацького середовища. Охарактеризовано ефективні педагогічні технології – технологію літературного проєкту та адвент-читання, апробовані в межах інноваційного освітнього проєкту. Проаналізовано їх потенціал у формуванні читацького досвіду дошкільників, розвитку емоційно-ціннісного ставлення до книги та становленні художньо-естетичного сприймання.

Ключові слова: *читацька культура, читання дошкільників, художня література, літературний проєкт, адвент-читання, педагогічні технології.*

Вступ. У сучасному інформаційному просторі дитина з перших років життя опиняється в полі конкуренції різних медіа – друкованих, аудіовізуальних, цифрових. На цьому тлі книга нерідко втрачає позиції емоційно привабливого й значущого для дитини об'єкта.

Міжнародні дослідження фіксують стале зниження задоволення від читання та частоти добровільного читання серед дітей і підлітків. За даними Національної літературної трастової організації Великої Британії, частка дітей, які/яким читають «із задоволенням», за останні двадцять років зменшилася майже вдвічі [13, с. 10–12]. Паралельно дослідження підкреслюють, що молоді батьки (покоління Z) значно рідше читають дітям уголос і нерідко сприймають читання, як «обов'язкове навчальне завдання», а не джерело радості й взаємної емоційної близькості [9, с. 24–30].

В українському освітньому просторі проблема формування читацької культури дошкільника загострюється ще й у зв'язку з війною, міграційними процесами, зростанням тривожності дітей та дорослих, фрагментарністю сімейних традицій спільного читання. За таких умов особливого значення набуває виховання ціннісного ставлення до книги як до джерела смислів, емоційної підтримки й культурної ідентичності, а не лише як до «засобу підготовки до школи». Втім існує низка суперечностей, що також актуалізує та загострює проблему кола дитячого читання. Йдеться про розрив між задекларованою в дошкільній освіті увагою до художньої літератури і реальним зменшенням часу, який дорослі приділяють спільному читанню з дітьми; між потребою дитини в емоційно насиченому, діалогічному спілкуванні навколо книги та домінуванням формально-репродуктивних форм взаємодії з текстом (переказ, «правильні» відповіді на запитання, фронтальні бесіди); між потенціалом сучасного дитячого книжкового ринку, наявністю якісних ілюстрованих видань та застарілими, малоефективними способами використанням цих ресурсів у дошкільній практиці [1, с. 62; 3].

Усе це актуалізує пошук ефективних педагогічних технологій, які не лише формують початкові навички взаємодії з книгою, а й забезпечують становлення стійкої читацької мотивації, здатності до художньо-естетичного сприймання та осмислення ціннісних смислів літературного твору.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Осмислення заявленої проблеми вимагає уточнення ключового поняття – «читацька культура», що розглядається науковцями складовою загальної культури особистості, представленої комплексом знань, умінь, навичок і емоційно-ціннісних ставлень, які забезпечують усвідомлений вибір дитиною книжки, здатність до повноцінного сприймання художнього тексту, інтерпретації його змісту, ідейно-смислового наповнення та естетичної форми [5, с. 12–14; 5]. Науковці пов'язують читацьку культуру із загальним культурним розвитком та соціалізацією дитини. Стосовно дошкільного періоду це поняття насамперед виявляється у здатності емоційно співпереживати героям, помічати художні деталі, «прочитувати»

 © Гавриш Н.В., Табака О.М., 2026

настрій і підтекст ілюстрацій, вербалізувати власні враження й пов'язувати читацький досвід із власним життям.

Питання формування читацької культури дітей дошкільного віку посідає помітне місце в українських педагогічних дослідженнях (Х. Барна, О. Ісаєва, Т. Дука, А. Карнаухова, І. Кондратець, І. А. Коструб, І. Погрібна та ін.). Науковці, аналізуючи процес формування читацької культури дитини через взаємодію з художньою літературою, підкреслюють значення системної, поетапної організації читання із застосуванням ефективних технологій упродовж усього дошкільного віку [3, с. 483–485]. Проте, перш ніж перейти до характеристики технологій, вбачаємо за необхідне визначити стратегічні підходи до осмислення процесу формування читацької культури, кожен із яких відображає певну сторону взаємодії дитини з художнім словом.

Так, важливим для нас є культурологічний підхід, у межах якого читання трактується як культурна практика, що забезпечує входження дитини в традиції свого народу й світової культури. Книга розглядається як носій духовних смислів, культурних кодів, морально-ціннісного досвіду людства. Дослідники (Л. Савченко, Ю. Мельничук, М. Сметанський) підкреслюють важливість прилучення дітей до фольклору, класичної літератури, родинних ритуалів читання, що формують у дошкільника глибинне емоційне ставлення до книги.

Неодмінним способом, що дає змогу вирішити це завдання, на думку науковців, є забезпечення діалогу читача з текстом, надання дитині можливості інтерпретувати твір, висловлювати емоційні реакції та враження. Цей підхід спирається на ідею про те, що художній твір має власну естетичну природу, яку дитина поступово опановує [2; 3; 15]. Розвиток здатності сприймати образність, композицію, сюжет, ритм і мелодику мовлення створює підґрунтя для становлення естетичного смаку (М. Богданович, І. Кондратець, О. Потебня, Л. Розенблатт, В. Сухомлинський).

Підтримуючи важливість художньо-естетичного підходу, зауважимо, що естетичне сприймання тексту формується передусім у результаті комунікативної взаємодії навколо тексту (вона може відбуватися у формі читацьких бесід, сімейних ритуалів «читання перед сном», книжкових клубів, адвент-читання, тематичних подій тощо) та соціальної практики. Адже дитина засвоює не лише зміст тексту, а й моделі поведінки «справжнього читача»: уміння слухати й говорити про книжку, ділитися емоціями, вчиться чуттєво проживати літературний твір. Наголошуючи на значенні принципу діалогічності читання, що передбачає обговорення змісту, мотивів героїв, емоційних станів, психологи підкреслюють, що художній текст створює умови для розвитку співпереживання, моральних суджень, саморегуляції, а спільне читання з дорослим забезпечує «зону найближчого розвитку». Тому ми солідарні з всесвітньо відомою культурно-історичною теорією Л. Виготського, згідно з якою читання є потужним засобом розвитку мислення, мовлення, уяви та емоційного інтелекту дитини [18].

Мета статті – схарактеризувати чинники та технології формування читацької культури дітей дошкільного віку, апробовані в межах інноваційного проєкту.

Виклад основного матеріалу. Осмислення теоретичних засад проблеми формування читацької культури у дошкільників дало змогу виокремити умови, що забезпечують ефективність цього процесу. Важливою умовою формування внутрішньої мотивації до взаємодії з книгами є максимальне врахування читацьких інтересів, емоційних реакцій, темпу і стилю сприймання кожної дитини, які є унікальними. Тож першою умовою є індивідуалізація добору літератури, надання можливості самостійно обирати книжку, підтримка «читацького успіху». Наступна умова пов'язана з розумінням читання як творчої та інтегрованої діяльності, що забезпечує замість пасивного слухання тексту – його активне емоційне проживання. Цьому сприяють інтерактивні методи, такі інноваційні освітні технології, як літературні проєкти, тематичні читання, квести, читацькі календарі тощо, що забезпечує включення у процес проживання прочитаного різних видів активності: мистецької, мовленнєвої, ігрової, дослідницької. Позитивне читацьке мікросередовище створюють також спільні заходи, сімейні читацькі практики, залучення дітей до бібліотечного середовища.

Результативність процесу формування читацької культури в дітей дошкільного віку залежить від добору якісних освітніх технологій. Маємо намір схарактеризувати технології, які апробовуються в межах інноваційного проєкту Всеукраїнського рівня «Теоретико-методичні основи виховання читацької культури у дітей дошкільного віку» у дев'ятнадцяти закладах дошкільної освіти чотирьох областей України (Волинської, Житомирської, Львівської, Хмельницької) з початку 2025 року (науковий керівник Н. В. Гавриш).

Ефективною є *технологія літературного проєкту,* що поєднує читання художнього твору з творчою та ігровою діяльністю, спрямованою на поглиблення розуміння тексту й формування емоційного ставлення до нього. Такий формат особливо ефективний у дошкільній освіті, оскільки відповідає провідному виду діяльності дітей – грі в поєднанні з художньо-мовленнєвою творчістю. Розгортаючи літературний проєкт, ми центруємо увагу дітей на одному творі (наприклад, проєкт за казкою «Про трьох поросят») або на темі (наприклад, проєкт «Мої друзі – казкові ведмедики»). Протягом усього періоду (а літературний проєкт може розгортатися протягом дня, тижня чи навіть двох тижнів) читання твору поєднується з музичною, художньою, пізнавальною та ігровою активностями: діти малюють, створюють лепбуки, мінікнижечки, розігрують сценки, театралізації, складають інтелектуальні карти та здійснюють багато інших активностей, що дозволяє їм «прожити» сюжет, ідентифікувати себе з казковими героями, відчути їхні мотиви, відтворити їхні образи. Розвивається здатність до творчого самовираження. Особливо посилює розвивально-виховний ефект літературного проєкту участь батьків, які долучаються до виготовлення атрибутів, спільного читання, сімейних книжкових історій, стають учасниками театралізацій та інших дій за змістом твору. В результаті розмаїття активностей, націлених

на взаємодію з текстом, смислами, що в ньому закладені, поглиблюється розуміння твору, формуються читацькі інтереси та мотивації дітей.

Сучасні науковці та практики звертають увагу на необхідність переходу від суто «навчальних» стратегій (орієнтація на вміння запам'ятовувати, переказувати текст, підготовку до оволодіння грамотою) до таких технологій, які розвивають читання заради задоволення, емоційного проживання тексту, співпереживання персонажам, творчої інтерпретації [3, с. 483–486; 10, с. 142–148].

У цьому контексті в практиці дошкільної та позашкільної освіти поширюються ритуалізовані формати читання – ранкове коло читання, книжкові адвент-календарі, адвент-історії, сезонні читальні марафони, де щоденне читання короткого тексту поєднується з елементами гри, сюрпризу, колективних обговорень.

Ранкове коло читання – прекрасна традиція, пов'язана з організованим початком дня в колі книжок, доречна в усіх вікових групах. Вихователь запрошує дітей привітатися з книгою, порадіти моменту зустрічі з нею (старшим дошкільникам можна запропонувати зробити вибір бажаної книги з двох-трьох запропонованих, аргументувавши свій вибір). Тексти для ранкового кола читання мають бути пов'язані з темою, яка проживається в групі, утім не мають бути обсяговими. Атмосфера ранкового кола створюється завдяки особливому оформленню місця єднання дітей навколо книги, для якої можна облаштувати почесне місце-підставку. Важливе значення може мати хорове промовляння речівки-привітання для книги як ще один ритуал книжкового ранку.

У нашому технологічному полі дитячого читання особливий інтерес становить *технологія адвент-читання* як форма подієвої організації читацького досвіду, що поєднує ціннісне, емоційно-естетичне й ігрове начало та має значний потенціал для формування читацької культури дітей дошкільного віку. Ця інноваційна освітня практика, що поєднує календарний принцип очікування зі щоденним читанням текстів чи коротких фрагментів та виконанням творчих завдань, спочатку виникла в сімейних формах читання, а згодом поширилася й у дошкільних закладах.

У нашому інноваційному проєкті адвент-читання були присвячені підготовці до Різдва.

Коло текстів різдвяної спрямованості містили вірші («Коляда» М. Хоросницької, «І зайчик чекає на святого Миколая» Г. Чорнобицької, «Нічний гість» Д. Павличка, «Ялинка» О. Олеся, «Новорічна сніжинка» Л. Полтави), добрі казки («Лапчик і біла зима», «Особлива зірочка», «Лапчик і радісне Різдво» О. Табаки, «Капці для Святого Миколая» Г. Лопушанської, «Рукавичка на різдвяний лад» Н. Корнієнко, «Казочка про хлопчика та Янгола» А. М'ястківського, «Снігові сестрички» С. Прудник, «Сніжинки» Ю. Смаль) та тематичні оповідки («Святвечір», «Різдвяна зіронька» О. Табаки та інші). У різний спосіб у дошкільних групах діти спільно з педагогами створювали календарі з віконечками з назвою книжки або фрагментами *(іл. 1–3)*, біля яких розгорталась художньо-творча активність дітей *(іл. 4–5)*.

Така емоційно-творча діяльність давала змогу наповнити ритуал очікування позитивними емоціями та стійкою асоціацією «книга – радість», інтегруючи читання в повсякденне життя дитини, породжувала особливі традиції групового читання, створювала атмосферу доброзичливості, казковості, довіри. Досвід упровадження названої технології засвідчив важливість дотримання таких принципів, як принцип емоційно насиченого процесу читання, що дає змогу не лише активізувати запам'ятовування, а й формує духовний стержень дітей, виховуючи вдумливого слухача. Найзручнішим часом для читання є друга половина дня. Засвічені ліхтарики, різдвяні зірки, янголята, гілки ялинки – усі ці різдвяні атрибути створюють емоційно-естетичне тло, яке сприяє формуванню стійкого інтересу та любові до слухання художніх творів [13; 15].

Сучасним дітям, які переживають страх і тривоги, так необхідне позитивне, сповнене радості та довіри спілкування. Книжка різдвяної тематики – потужний засіб для сердечних розмов, які несуть надію. Тому не менш важливим є *принцип занурення дошкільників у царину святкового дива,* дотримання якого забезпечує емоційно-ціннісне ставлення до тематичного читання. Обговорення текстів, які сповнені, як і саме Різдво, дивом, добром і надією, спрямоване на пошуки ключових смислів, ознайомлення дітей з традиціями давньої християнської культури нашого народу та виховання любові до книжки як джерела духовності та освіченості.

Висновки. Проведений аналіз сучасних досліджень та узагальнення досвіду формування читацької культури дітей дошкільного віку свідчить про зростання актуальності проблеми, що зумовлена впливом цифрових медіа, зміною соціокультурного контексту, зниженням сімейних читальних практик і фрагментарністю традицій спільного читання. Формування читацької культури на етапі дошкільного дитинства має ґрун-

Іл. 1–3. Адвент-календарі, розроблені дітьми й педагогами (заклади дошкільної освіти № 57 і № 33 м. Житомира, № 134 м. Львова)

Іл. 4. Художньо-творча активність за змістом казки «Капці для святого Миколая» (заклад дошкільної освіти № 7 м. Володимира Волинської області)

Іл. 5. Вихованці навколо адвент-календаря (заклад дошкільної освіти № 33 м. Житомира)

туватися на культурологічному й художньо-естетичному осмисленні книги як носія культурних смислів, засобу духовно-емоційної підтримки дитини та її включення в культурний простір.

Педагогічні технології, що спрямовані на створення позитивного читацького досвіду та його інтеграцію в ігрову, творчу й комунікативну діяльність, забезпечують розвиток емоційного ставлення до літератури, здатність до інтерпретації тексту, самостійного вибору книжки, становлення художньо-естетичного смаку та читацької мотивації. Ефективними є технології літературного проєкту та адвент-читання, що поєднують індивідуальні читацькі інтереси дітей з емоційними, творчими й культурними практиками.

Перспективи подальших досліджень. Предметом подальших досліджень має стати розроблення системи індикаторів сформованості читацької культури дошкільників, упровадження інтегрованих форматів родинного читання, розширення подієвих форм роботи з книжкою, а також вивчення впливу сучасного книжкового ринку на формування читацьких інтересів дітей раннього та дошкільного віку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Ватаманюк Г. Роль художньої книги у розвитку читацьких інтересів дошкільника. *Освітній простір.* 2020. № 2. С. 65–70.

2. Гавриш Н. В., Табака О. М., Безсонова О. К. До проблеми ознайомлення дітей раннього віку з літературними та фольклорними творами. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*). 2025. № 8 (54). С. 262–274. ДОІ: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-8(54)-262-273

3. Гавриш Н. В., Кондратець І. В. Готовність вихователів і майбутніх вихователів до ролі трансляторів читацької культури в організації літературної діяльності дітей раннього і дошкільного віку. Science in the modern world: innovations and challenges. 9th International Scientific and Practical Conference (Toronto, Canada, May 15–17, 2025). Toronto: Perfect Publishing, 2025. С. 483–493.

4. Гавриш Н. В., ПіроженкоТ. О. Поліфункціональні можливості казки в освітньому процесі ЗДО. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»)*. 2024. № 10 (44). С. 850–562 ДОІ: https : //doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-850-862.

5. Дука Т. Формування читацької культури дітей дошкільного віку засобами художньої літератури. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. № 3. С. 88–96. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/6153

6. Ісаєва О. Читацька культура: сутність і фактори розвитку. *Початкова школа.* 2019. № 3. С. 12–17.

7. Карнаухова А. Читацька культура як складова загальної культури особистості. Педагогіка і психологія. 2020. № 1. С. 45–52.

8. Карпенко О. Виразне читання як засіб емоційного розвитку дошкільників. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи.* 2018. № 7. С. 101–108.

9. Коструб Є. А. Проблеми формування основ читацької культури в дітей дошкільного віку / Є. А. Коструб. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації*. [Електронне видання] : матеріали доп. учасників VIII наук.-практ. конф., Харків, 21 квіт. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. Т. Танько]. – Харків, 2023. – С. 38–39. https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14287

10. Погрібна І. Методика роботи з дитячою книгою в дошкільному навчальному закладі. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 156 с.

11. Український інститут книги. Читання в Україні: дослідження читацьких практик. Київ : УІК, 2020. 84 с.

12. Яценко Т. Культурні практики сімейного читання: виклики сьогодення. *Соціалізація особистості*. 2021. № 9. С. 142–150.

13. BookTrust. Advent Reading for Families: How Daily Shared Reading Boosts Engagement. London: BookTrust, 2022. 12 p.

14. Whitehurst G., Lonigan C. Dialogic Reading: An Effective Way to Read Aloud with Young Children. Reading Rockets. 2018.

15. Clark C., Teravainen-Goff A. Children's and Young People's Reading in 2023. National Literacy Trust Report. London, 2023. 54 p. URL: https://surl.li/fjwxyp.

16. Rosenblatt L. The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work. Carbondale: Southern Illinois University Press, 1994. 226 p. https://archive.org/details/readertextpoemtr0000rose_m4t4.

17. Bettelheim B. The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales. New York: Vintage Books, 2010. 336 p. URL: https://www.sfu.ca/media-lab/cmns320_06/readings/bettelheim.pdf.

18. Vyhotskyi L. S. (2004). Uiava ta tvorchist u dytiachomu vitsi. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].

References :

1. Vatanamiuk, H. (2020). Rol khudozhnoi knyhy u rozvytku chytatskykh interesiv doshkilnyka [The role of fiction in developing preschoolers' reading interests]. Osvitnii prostir, 2, 65–70.

2. Havrysh, N., Tabaka, O., & Btzsonova, O. (2025). Do problemy oznaiomlennia ditei rannoho viku z literaturnymy ta folklornymy tvoramy [To the problem of familiarizing preschool children with literary and folklore works. Prospects and innovations of science]. Perspektyvy ta innovatsii nauky, 8(54), 262–274. https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-8(54)-262-273

3. Havrysh, N. V., & Kondratets, I. V. (2025). Hotovnist vykhovateliv i maibutnikh vykhovateliv do roli transliatoriv chytatskoi kultury v orhanizatsii literaturnoi diialnosti ditei rannoho i doshkilnoho viku. [Readiness of educators and future educators to act as translators of reading culture in organizing literary activity of young and preschool children]. Science in the modern world: innovations and challenges: Conference Proceedings (May 15–17, 2025). (pp. 483–493). Toronto: Perfect Publishing.

4. Havrysh, N., & Pirozenko, T. (2024). Polifunktsionalni mozhlyvosti kazky v osvitnomu protsesi ZDO [Multifunctional possibilities of fairy tales in the educational process with preschool children]. Perspektyvi ta innovatsii nauky, 10(44), 850-862 https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-850-862

5. Duka, T. (2021). Formuvannia chytatskoi kultury ditei doshkilnoho viku zasobamy khudozhnoi literatury [Formation of reading culture in preschool children by means of fiction]. Visnyk of Taras Shevchenko Luhansk National University, 3, 88–96. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/6153

6. Isaieva, O. (2019). Chytatska kultura: sutnist i faktory rozvytku [Reading culture: essence and

factors of development]. Pochatkova shkola, 3, 12–17.

7. Karnaukhova, A. (2020). Reading culture as a component of personal culture [Chytatska kultura yak skladova zahalnoi kultury osobystosti]. Pedahohika i psykholohiia, 1, 45–52.

8. Karpenko, O. (2018). Vyrazne chytannia yak zasib emotsiinoho rozvytku doshkilnykiv [Expressive reading as a means of emotional development of preschoolers]. Psykholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly, 7, 101–108.

9. Kostrub, I. (2023). Problemy formuvannia osnov chytatskoi kultury v ditei doshkilnoho viku [Problems of forming the basics of reading culture in the context of modern information challenges]. Doshkilna osvita v suchasnomu osvitnomu prostori: aktualni problemy, dosvid, innovatsii: Conference Proceedings (Kharkiv, April 21, 2023) (pp. 38–39). URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14287

10. Pogribna, I. (2017). Metodyka roboty z dytiachoiu knyhoiu v doshkilnomu navchalnomu zakladi [Methods of working with a children's book in preschool institutions]. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova.

11. Ukrainian Book Institute. (2020). Ukrainskyi instytut knyhy. Chytannia v Ukraini: doslidzhennia chytatskykh praktyk [Reading in Ukraine: Survey of reading practices]. Kyiv: UIK.

12. Yatsenko, T. (2021). Kulturni praktyky simeinoho chytannia: vyklyky sohodennia [Cultural practices of family reading: Contemporary challenges]. Sotsializatsiia osobystosti, 9, 142–150.

13. BookTrust. (2022). Advent reading for families: How daily shared reading boosts engagement. London: BookTrust.

14. Whitehurst, G., & Lonigan, C. (2018). Dialogic reading: An effective way to read aloud with young children. Reading Rockets.

15. Clark, C., & Teravainen-Goff, A. (2023). Children's and young people's reading in 2023. National Literacy Trust Report. London.

16. Rosenblatt, L. (1994). The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary work. Carbondale: Southern Illinois University Press. URL: https://archive.org/details/readertextpoemtr0000rose_m4t4

17. Bettelheim, B. (2010). The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales. New York: Vintage Books. URL: https://www.sfu.ca/media-lab/cmns320_06/readings/bettelheim.pdf

18. Vyhotskyi L. S. (2004). Uiava ta tvorchist u dytiachomu vitsi [Imagination and creativity in childhood]. Kyiv: Vydavnytstvo NPU im. M.P. Drahomanova.

Natalia Vasylivna Havrysh, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Volyn Region, Ukraine, n.rodinaga@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-9254-558X

Olha Myronivna Tabaka, PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine, o.m.tabaka@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-5496-7098

Effective technologies for developing reading culture among preschool children

The article addresses the problem of developing reading culture among preschool children in the modern information environment, a problem that is shaped by the competition among print, audio-visual, and digital media. An analysis of current international and Ukrainian studies indicates a steady decline in reading "for pleasure", limitations in family reading practices, changes in parents' attitudes towards reading, and a weakening of traditions of shared reading with children.

Cultural, artistic-aesthetic, and communicative approaches to the formation of reading culture are substantiated, highlighting reading as a cultural practice, a sphere of children's emotional experience, speech-aesthetic development, and social interaction. The formation of reading culture at the preschool stage should be based on a culturological and artistic-aesthetic understanding of the book as a carrier of cultural meanings, a means of spiritual and emotional support for the child, and as a means of their inclusion in the cultural space.

The conditions that foster reading motivation have been identified: individualizing literature selection, integrating reading into creative and play activities, and organizing a positive reading environment.

The study examines pedagogical technologies that align children's individual reading interests with emotional, creative, and cultural practices. These include the literary project technology (which integrates reading fiction with creative and play-based activities aimed at deepening text comprehension and fostering an emotional connection) and advent reading (as a form of event-based organization of reading experience that combines value-oriented, emotional-aesthetic, and play elements), both of which possess significant potential for forming the reading culture of preschool children. These technologies were tested within the framework of an innovative educational project. Their potential in shaping preschoolers' reading experience, developing an emotional-value attitude toward books, and establishing artistic-aesthetic perception has been analyzed.

The study concludes that the pedagogical technologies proposed by the authors facilitate the development of an emotional attitude toward literature, the ability to interpret texts, independent book selection, and the formation of artistic-aesthetic taste and reading motivation.

Keywords: reading culture, preschool reading, fiction, literary project, advent reading, educational technologies.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2026 р.
Стаття прийнята до публікації після рецензування 06.02.2026 р.
Стаття опублікована 31.03.2026 р.

Досліджено необхідність переосмислення жанрового різноманіття уроків мистецтва в умовах компетентнісного підходу НУШ. Проаналізовано інноваційні жанри уроків мистецтва як структурну основу для досягнення завдань мистецького навчання і художньо-естетичного виховання учнів. Наведено приклади інноваційних жанрів уроків мистецтва з авторського успішного досвіду (урок «подорожі у часі», урок персоніфікації розповіді, урок-експеримент, інтегрований, бінарний урок), що демонструють, як педагог формує цілісну драматургію кожного конкретного уроку та забезпечує його художню логіку.

***Ключові слова:** жанр, урок мистецтва, інновація, структура уроку, урок «подорожі у часі», урок персоніфікації розповіді, урок-експеримент, інтегрований, бінарний урок.*

Вступ. Сучасна мистецька освіта в Україні зазнає суттєвих трансформацій, зумовлених оновленням змісту, методів і форм навчання в контексті компетентнісного підходу. Від уроку мистецтва сьогодні очікується не лише формування художніх знань і практичних умінь, а насамперед – розвиток емоційно-ціннісної сфери учнів, їхнього творчого мислення, здатності до естетичного сприймання світу. У цих умовах важливого значення набуває переосмислення жанрового різноманіття уроків мистецтва, адже саме жанрова структура визначає характер взаємодії вчителя й учнів, способи пізнання мистецьких явищ і рівень творчої активності школярів.

Традиційно уроки мистецтва поділяють за провідною дидактичною метою (уроки засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок, урок узагальнення та систематизації знань, урок перевірки і корекції знань, умінь і навичок, а також комбіновані уроки), проте сучасна педагогічна практика демонструє тенденцію до розширення цього класифікаційного поля. З'являються уроки-дослідження, уроки-проєкти, уроки-імпровізації, інтегровані уроки, що поєднують музику, образотворче мистецтво, театр, кіно та ін. Така жан-

© Касянчук Г. М., 2026